

Ooyse Sluispad 2 te Nijmegen

Gemeente Nijmegen

Een archeologisch bureauonderzoek en Inventariserend
veldonderzoek, verkennende fase

VERGETEN LANDSCHAP RAPPORT 17

Auteur: drs. C. Helmich (sr. Prospector)

vergeten
landschap

Auteur: drs. C. Helmich (sr. Prospector)

Projectnummer: 60262

Arnhem, 2014

Vooranzicht voormalige machinefabriek aan de Ooyse Sluisweg te Nijmegen

---

COLOFON

Reeks: Vergeten Landschap rapport 17

Datum: 17-02-2014

Opdrachtgever: Envita Nijmegen bv

Contactpersoon: dhr. Luc Smolders

Projectcode: 60262

Tekst: C. Helmich

Autorisatie: C. Helmich

Versie: concept

ISSN: 2214-014X

Arnhem 2014

SAMENVATTING

In opdracht van Envita Nijmegen bv heeft het archeologisch onderzoeksbureau Vergeten Landschap een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd voor het plangebied dat gelegen is aan het Ooijse Sluispad 2 in Nijmegen.

Het plangebied heeft een oppervlakte van ongeveer 0,4 ha en is momenteel bebouwd. In de toekomst zullen de bestaande gebouwen afgebroken worden. Op dezelfde plaats als waar de huidige bebouwing staat zal in de toekomst nieuwbouw gerealiseerd worden waarbij een deel van het bouwmateriaal van het huidige pand zal worden hergebruikt. Vergeten Landschap heeft het volgende verwachtingsmodel voor het plangebied opgesteld:

PERIODE	TREKANS	ARGUMENTATIE
Steentijd (jagers en verzamelaars)	laag	Er zijn geen vondsten in de buurt gedaan die in deze tijd te dateren zijn en bovendien zijn eventuele vondsten/sporen uit deze periode "opgeruimd" door de Waal
Neolithicum-Romeinse tijd	laag tot middelhoog	Het terrein ligt niet gunstig, namelijk in de overstromingsvlakte van de Waal. Er zijn ook geen officiële waarnemingen uit deze periode in de directe omgeving bekend. Toch wordt er in recentelijk werk (ruimtelijskeplannen.nl) vermeld dat er bij de monding van het meertje een aantal romeinse vondsten zijn gedaan die mogelijk samenhangen met een romeinse haven.
Middeleeuwen-Nieuwe Tijd	hoog	Het terrein is vooral vanuit (cultuur)historisch perspectief van belang. Interessant is de vraag hoe oud het ophogingspakket is. Daarnaast heeft het oude station een grote cultuurhistorische waarde.

Het booronderzoek liet zien dat de bodem antropogeen is opgehoogd. Het ophogingspakket is zeer dik. Als er al archeologische waarden in de ondergrond aanwezig zouden zijn dan zijn ze goed beschermd door het ophogingspakket. Ze zullen hoogstwaarschijnlijk niet verstoord gaan worden tijdens de graafwerkzaamheden. Een archeologische vervolgonderzoek wordt alleen noodzakelijk geacht als de graafwerkzaamheden dieper reiken dan de natuurlijke sedimenten (ca 9.40 m + NAP). Uiteraard blijft de hoge cultuurhistorische waarde wel gehandhaafd.

INHOUD

1	Inleiding.....	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Doel- en vraagstelling	5
2	Administratieve gegevens.....	8
3	Gegevens plangebied	9
4	Bureauonderzoek.....	12
4.1	Aardkundige gegevens.....	13
4.2	Bekende archeologische waarden	18
4.3	Historische situatie	21
5	Gespecificeerde archeologische verwachting.....	28
6	Veldonderzoek.....	29
6.1	Onderzoeksmethode	29
6.2	Resultaten	30
7	Conclusie en aanbevelingen.....	33
8	Selectieadvies.....	34
9	Bronnen	35

Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

---

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

In opdracht van Envita Nijmegen bv heeft het archeologisch onderzoeksbureau Vergeten Landschap een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd voor het plangebied dat gelegen is aan het Ooyse Sluispad 2 in Nijmegen.

Het plangebied heeft een oppervlakte van ongeveer 0,4 ha en is momenteel bebouwd. In de toekomst zullen de bestaande gebouwen afgebroken worden. Op dezelfde plaats als waar de huidige bebouwing staat zal in de toekomst nieuwbouw gerealiseerd worden waarbij een deel van het bouw materiaal van het huidige pand zal worden hergebruikt. Daarnaast zullen er 21 nieuwe parkeerplaatsen, een nieuwe toegangsweg en een terras gerealiseerd gaan worden. Al deze ingrepen hebben tot gevolg dat de bodem geroerd gaat worden op plekken waar dat mogelijk nog niet eerder is gebeurd. Vergeten Landschap beschouwd het gehele plangebied als één onderzoeksterrein en zal zich bij het onderzoek niet alleen focussen op de zones die in de toekomst vergraven gaan worden.

De gemeente Nijmegen heeft een archeologische beleidsadvieskaart laten op stellen en deze is te raadplegen via de gemeentelijke website. Op deze kaart is te zien dat het plangebied in een zone valt die is aangeduid met de code: waarde 1. In gebieden met waarde 1 is nog geen onderzoek gedaan en het is onbekend waar archeologische resten zich kunnen voordoen. De archeologische verwachting voor deze gebieden is laag tot middelhoog te noemen, maar dat betekent niet dat er geen relevante archeologische sporen, met name uit de prehistorie en Romeinse tijd, kunnen worden aangetroffen. Daarom is er in het beleid vastgesteld dat bij bodemingrepen die een oppervlak van 2500 m² of groter betreffen, er tenminste een archeologisch bureau- en een booronderzoek moeten worden uitgevoerd.

Het bureauonderzoek bestaat uit het verzamelen en beschrijven van bekend aardkundige, historische en archeologische gegevens van het plangebied. Het veldonderzoek bestaat uit een veldinspectie en een verkennend booronderzoek. De uitkomst van beide onderzoeken leidt tot een selectieadvies.

1.2 DOEL- EN VRAAGSTELLING

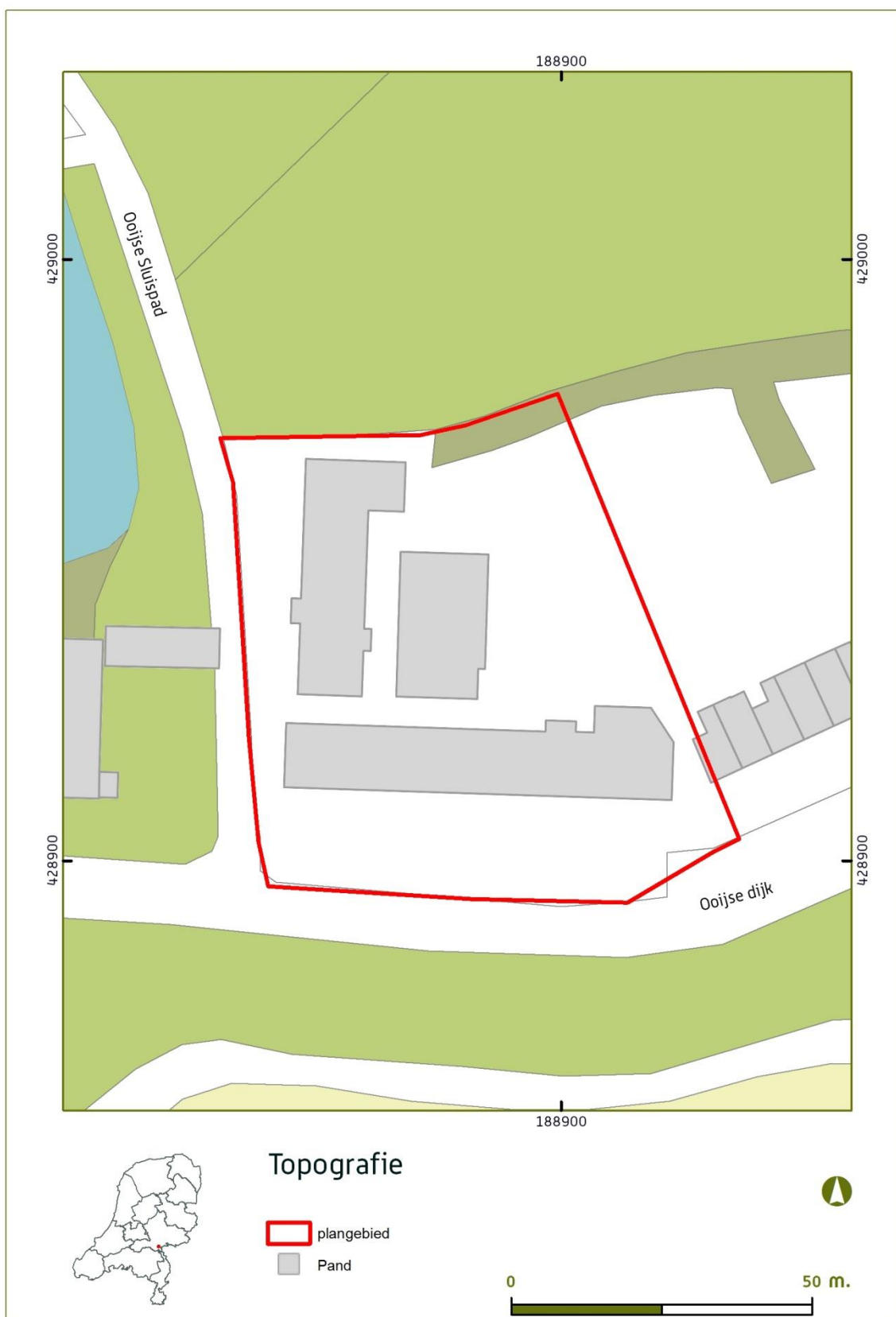
De doelstelling van het bureauonderzoek is het formuleren van een archeologische verwachting aan de hand van bestaande bronnen over bekende of verwachte archeologische waarden binnen het plangebied.

Het doel van een verkennend onderzoek is om te bepalen of de oorspronkelijke bodemopbouw nog onverstoord is en waar binnen het plangebied de hoogste trefkans is op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats en welke delen als "kansarm" bestempeld kunnen worden.

Op basis van de onderzoeksresultaten wordt aangegeven of en welk type archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk is. De volgende onderzoeksvragen zullen in dit rapport aan de orde komen:

- Wat is de fysiek landschappelijke ligging van de locatie?
- Hoe is de bodemopbouw in het plangebied?
- Zijn er archeologische waarden te verwachten in het plangebied?
- Wat is de diepteligging van eventueel aanwezige archeologische resten?
- Wat is de archeologische verwachting van het terrein en wordt deze verwachting ook onderschreven door de resultaten van het booronderzoek?
- Zijn er archeologische indicatoren aangetroffen en zo ja, op welke diepte bevinden deze zich?
- In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen graafwerkzaamheden?

Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2 (Centraal College van Deskundigen Archeologie, 2011)

Figuur 1: Topografische kaart

2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	
Adres	Ooijse Sluispad 2 Nijmegen
Gemeente	Nijmegen
Toponiem	Ooyse Sluispad 2
Kadastrale gegevens	Nijmegen, sectie A, nr: 349, 350, 347, en 375
x/y coördinaten	188847-428897 188926-428895 188892-428979 188839-428972
Oppervlakte	0,4 ha
Cis-code	60262
Huidig grondgebruik	Bebouwd
Toekomstig grondgebruik	Uitbreiding bebouwing en parkeerplaatsen
Deponering vondsten	Provinciaal depot voor de bodemvondsten in Nijmegen

Tabel 1: Administratieve gegevens

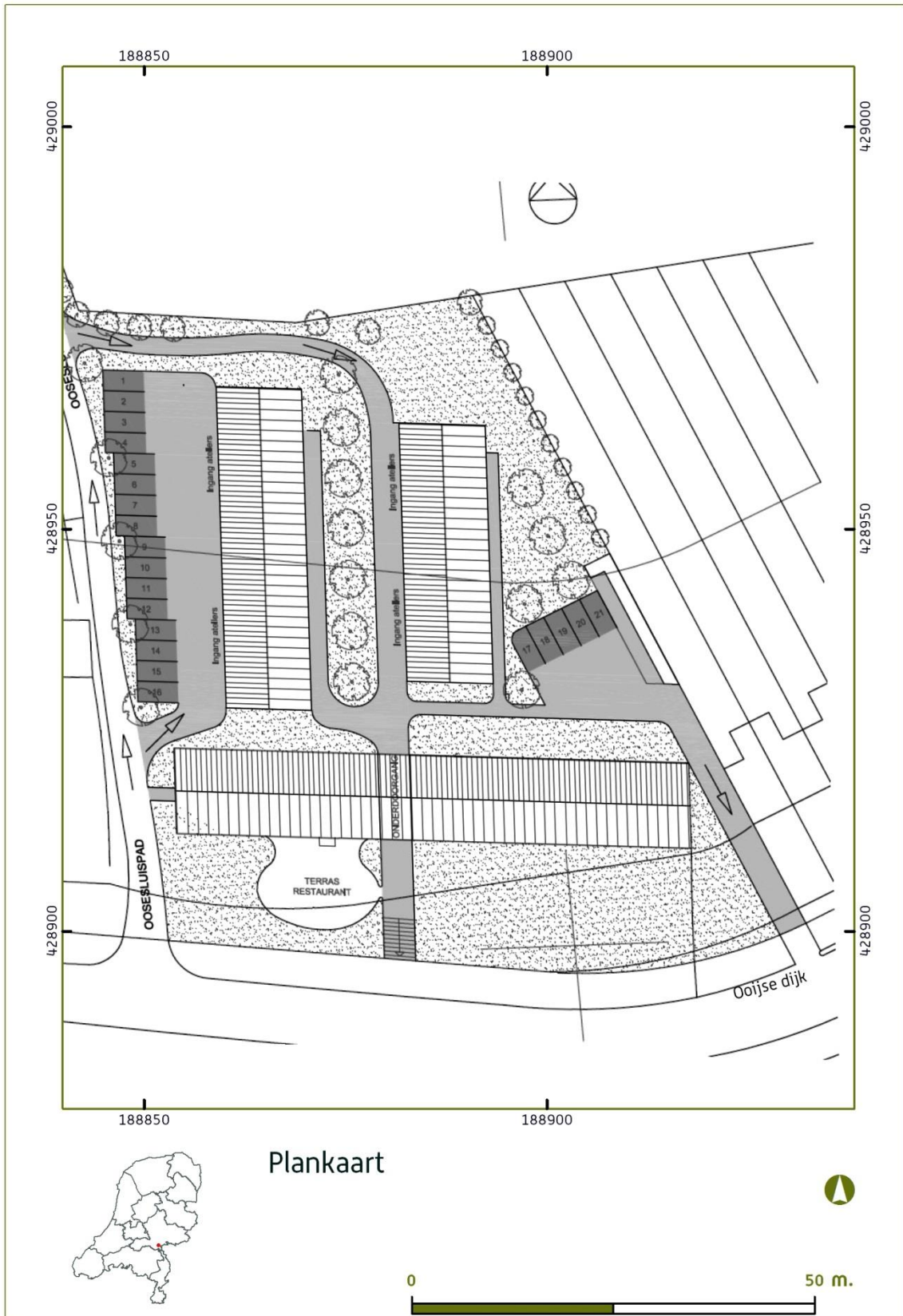
---

3 GEGEVENS PLANGEBIED

Het plangebied ligt op de hoek van het Ooyse Sluispad en de Ooyse dijk (figuur 1). Het plangebied ligt evenals de naastliggende huizen duidelijk hoger dan de directe omgeving. De huidige panden verkeren in slechte staat. De eigenaar van het terrein is van plan om het terrein nieuw leven in te blazen. Het hoofdgebouw is een gemeentelijk monument. Het mag daarom niet zomaar afgebroken worden. Volgens de voorgevel dateert het gebouw uit 1865, maar dat klopt niet zoals uit hoofdstuk 4 zal blijken. Het is een oud stationsgebouw dat vroeger in de buurt van het huidige centrale station van Nijmegen stond. Het gebouw was een noodstation en is, toen het mooie (helaas in de 2^e wereldoorlog vernietigde) station van Nijmegen gereed was, verplaatst naar de huidige locatie. Dat moet ongeveer rond 1894 geweest zijn. Het is nooit, zoals het gemeentelijk monumentenregister beschrijft, een locomotievenloods geweest. De eigenaar wil het pand af laten breken en vervolgens opnieuw opbouwen, waarbij het materiaal zoveel mogelijk hergebruikt wordt. De twee panden die achter het oude stationsgebouw liggen zullen eveneens worden afgebroken. Deze verkeren in vervallen staat.

Op de plek van de bijgebouwen worden atelierwoningen en parkeerplaatsen gerealiseerd. De conceptplannen zijn in figuur 2 gepresenteerd. Om dit te kunnen realiseren is er een bestemmingsplanwijziging noodzakelijk.

Figuur 2: Plankaart

Figuur 3: 3D schets van de toekomstige situatie

---

4 BUREAUONDERZOEK

Het bronnenonderzoek heeft bestaan uit het onderzoeken van bestaande bronnen over het plangebied. Het bestaat uit drie delen, namelijk een landschappelijk deel, een archeologisch deel en een historisch deel.

In het landschappelijke deel is uitgelegd hoe het landschap in de buurt van het plangebied gevormd is en welke processen een rol hebben gespeeld bij het ontstaan van bijvoorbeeld reliëfverschillen en verschillen in bodemsamenstelling. Het is belangrijk om een beeld te krijgen van de landschappelijke achtergrond omdat het landschap al van oudsher zeer bepalend was voor de locatiekeuze van onze voorouders. Archeologische vindplaatsen zijn niet willekeurig verspreid over het landschap maar zijn zeer bewust gekozen, aan de hand van landschapselementen zoals hoogte/diepte en ligging aan water

De volgende bronnen zijn geraadpleegd:

- Topografische kaart (Kadaster, 2011)
- Geomorfologische kaart (Stichting voor de Bodemkartering/Rijks Geologische dienst, geraadpleegd via de website van ARCHIS2)
- Bodemkaart (Stiboka, geraadpleegd via de website van ARCHIS2)
- Het Actuele Hoogtebestand van Nederland (www.ahn.nl)
- Ruimtelijke plannen

In het archeologische deel is geïnventariseerd wat er in de buurt van het plangebied reeds onderzocht, gevonden en gedocumenteerd is. Daarnaast is gekeken wat het gemeentelijke beleid voorschrijft en wat de archeologische verwachting is van het plangebied.

De volgende bronnen zijn geraadpleegd:

- Indicatieve kaart archeologische waarden (geraadpleegd via de website van de RCE, Rijksdienst Cultureel erfgoed)
- Gemeentelijke/regionale archeologische beleidsadvieskaart (opgevraagd bij de bevoegde overheidsinstantie)
- Monumentenkaart (geraadpleegd via de website van de RCE, Rijksdienst Cultureel erfgoed)
- Kaarten waarop staat aangegeven waar archeologische vindplaatsen liggen en waar onderzoeken hebben plaatsgevonden. (ARCHIS2)

In het historische onderzoek zijn diverse oude kaarten geraadpleegd.

- Historische kaarten (Minuutplan, verzamelplan en Bonneblad, geraadpleegd via watwaswaar.nl)

De informatie over het voormalige stationsgebouw is voornamelijk geput uit het regionaal archief van Nijmegen en uit verschillende boeken over de Nederlandse Spoorwegen.

Op basis van de resultaten van de drie deelonderzoeken is een specifieke archeologische verwachting voor het terrein opgesteld. Deze is weergegeven in hoofdstuk 5.

4.1 AARDKUNDIGE GEGEVENS

Geomorfologie	Volgens de geomorfologische kaart: Overganszone tussen smeltwaterafzettingen en uiterwaard. (oude Waalafzettingen)
Hoogte	14 m + NAP
Bodem	Opgebracht

Geologie en geomorfologie

Het plangebied ligt buitendijks. De natuurlijke afzettingen die in de ondergrond voorkomen zijn door de Waal afgezet. In de ondergrond kunnen oude, inmiddels dichtgeslibde beddingafzettingen of oeverachtige afzettingen voorkomen. De stroomgordel van de Waal is ongeveer 1500 jaar voor Christus, dus in de Bronstijd ontstaan. In figuur 4 is met een rode kleur weergegeven waar deze stroomgordel ligt. Het historische centrum van Nijmegen lag aan een buitenbocht van de rivier. Vrijwel alle historische steden liggen aan de buitenbocht van rivieren, omdat de vaargeul van de schepen in de buitenbocht ligt. Dat is namelijk het diepste deel van de rivier. De schepen konden dan makkelijk aanmeren in de havens van de stad. De Waalafzettingen zijn vermoedelijk enkele meters dik, maar op de plek van een dichtgeslibde geul kunnen de afzettingen wel 15 meter dik zijn. De afzettingen zijn dus vanaf de Bronstijd afgezet. Ze behoren geologisch gezien tot de Formatie van Echteld.

Wanneer we de hoogtekarte bekijken (figuur 5) valt op dat het plangebied opvallend hoog ligt, op ongeveer 14 m + NAP terwijl de uiterwaarden ten noorden van het plangebied op ca. 10 m + NAP liggen. Ook de Vlietberg ligt op 14 m + NAP. Er zijn twee mogelijke verklaringen voor deze hoge ligging:

- 1: Het terrein is door mensen opgehoogd, er moet dan wel heel veel zand zijn verplaatst.
- 2: Het betreft een oude pleistocene terrasrest, een hoge zone die altijd als een hoog element in het landschap aanwezig is geweest en nooit door de rivier is geërodeerd. Deze verklaring is echter onwaarschijnlijk. Indien het toch een terrasrest blijkt te zijn dan behoren de zandafzettingen tot de Formatie van Kreftenheye.

In figuur 6 is de loop van de Waal geplot zoals die in 1722 gelopen heeft. De Waalloop is aan de hand van een oude kaart gereconstrueerd (zie figuur 8). Het plangebied lag in 1722 in de buitenbocht van de Waal. Ten noorden van het plangebied lag een rechtlijnig element (oude banddijk). Op de plek van de huidige ooyse dijk lag echter in die tijd ook al een weg, dus buiten de oude banddijk. Het is vreemd dat de weg niet direct op de dijk gesitueerd was en er twee parallelle dijken waren.

Verder valt op dat er vroeger, in 1722, ter hoogte van het plangebied een kolk lag. Deze kolk is op jongere kaarten niet meer te zien (figuur 9, 10 en 11). De kolk moet ontstaan zijn toen de Waal door de "oude banddijk" doorbrak. Het is niet bekend wat de stippen in figuur 8 betekenen. Wellicht betreft het een door mensen opgebrachte verhoging, een soort dijkversteving. Als de stippen op de kaart uit 1722 inderdaad wijzen op een door mensen aangebracht zandpakket dan zou dat betekenen dat de ophoging ter plakke van het plangebied al voor 1722 is aangelegd. Dat zou ook verklaren waarom de oude banddijk en de weg die ongeveer 50 meter ten zuiden lag (op de plek

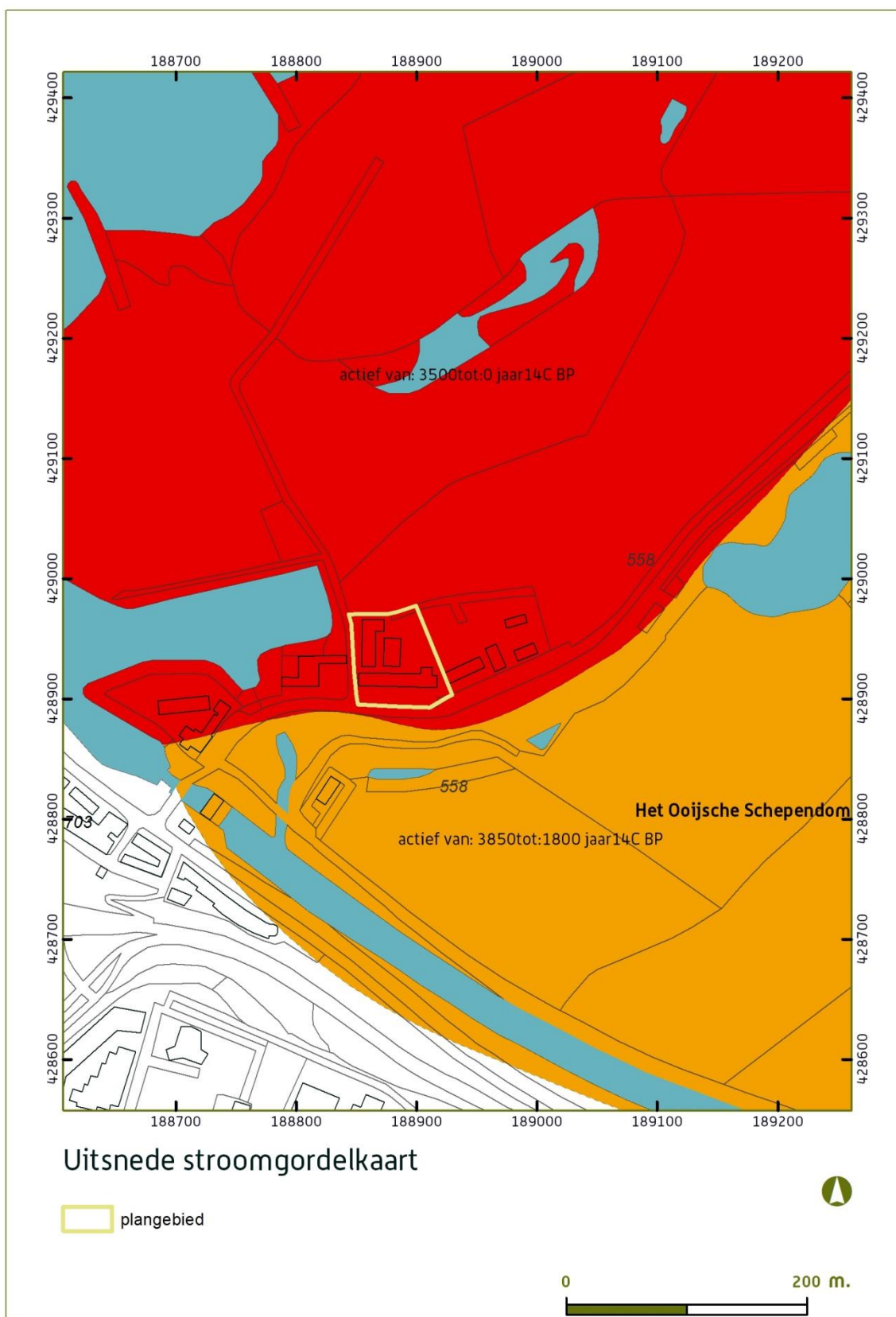
van de huidige ooyse dijk) naast elkaar konden bestaan, het gehele tussenstuk zou dan immers opgehoogd zijn. Deze analyse staat echter niet in de literatuur beschreven. Het gaat te ver om dat, in het kader van dit bureauonderzoek helemaal uit te zoeken.

Op de website: ruimtelijke plannen van de gemeente Nijmegen staat dat het terrein in de 19^e eeuw is opgehoogd. De oorspronkelijke bron van deze tekst is echter niet vermeld.

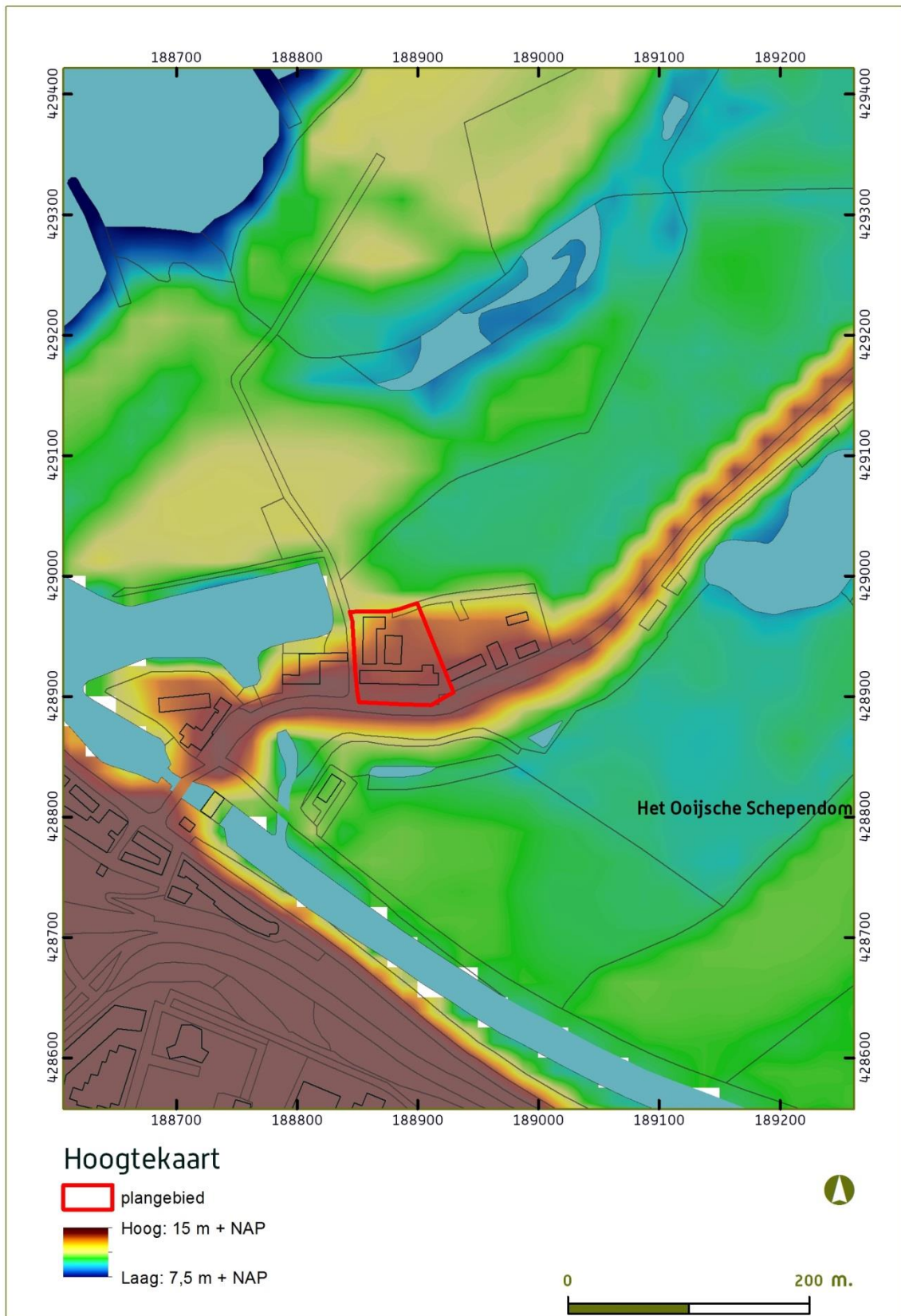
Bodem

De natuurlijke bodem in rivierkleigebieden bestaat uit een vaaggrond. Omdat het terrein vermoedelijk opgehoogd is zal er geen natuurlijke bodem meer aanwezig zijn. De vraag is hoe dik het ophogingspakket is en of de natuurlijke, en mogelijk in archeologisch opzicht interessante afzettingen, bedreigt worden bij de nieuwbouwplannen. Het booronderzoek kan hier uitsluitsel over geven.

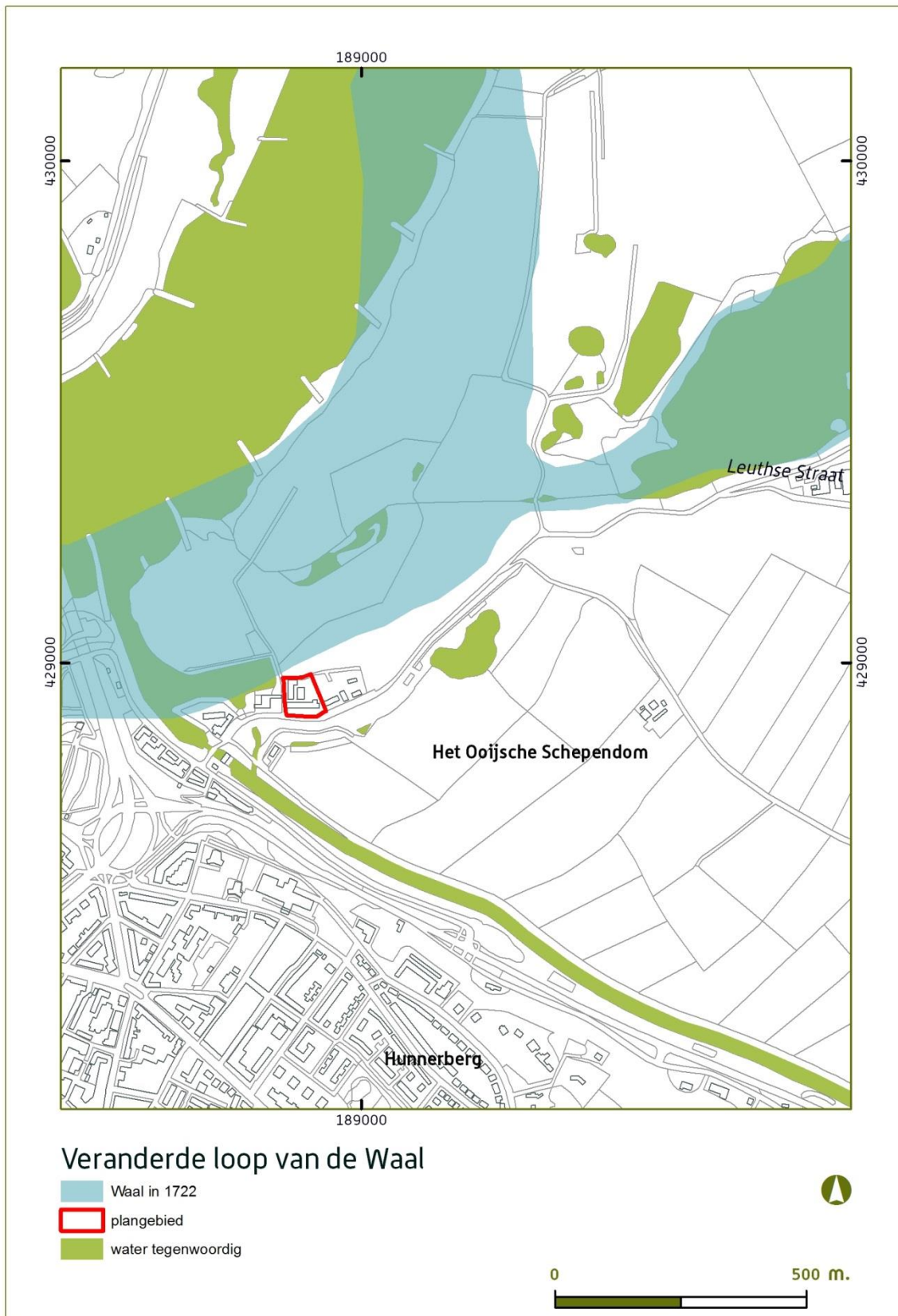

Figuur 4: Uitsnede van de stroomgordelkaart

Figuur 5: Hoogtekaart

Figuur 6: Veranderde loop van de Waal

4.2 BEKENDE ARCHEOLOGISCHE WAARDEN

Beleidsadvieskaart	Waarde 1
IKAW	Lage trefkans
Monumentnr.	Geen relevante monumenten in de buurt
Waarnemingen	Vondst 422733: geen vondsten

Archeologische verwachtingskaarten

Er zijn twee archeologische verwachtingskaarten, namelijk de landelijke IKAW¹ en de gemeentelijke beleidsadvieskaart². De IKAW is afgeleid van de bodemkaart en derhalve te gebruiken tot een schaal van 1:50.000 [schaal van de bodemkaarten in Nederland]. Op de IKAW is te zien dat ervoor het plangebied een lage trefkans van toepassing is, vanwege de buitendijkse ligging van het plangebied.

De beleidsadvieskaart is veel nauwkeuriger dan de bodemkaart en deze kaart is tot een schaal van 1:10.000 te gebruiken. Dat komt omdat voor de vervaardiging van de beleidsadvieskaart het actuele hoogtebestand (AHN) gebruikt is om de schaal te verfijnen. Op deze kaart is te zien dat het gebied valt in een zone met de waarde 1. In gebieden met waarde 1 is nog geen onderzoek gedaan en het is onbekend waar archeologische resten zich kunnen voordoen. De archeologische verwachting voor deze gebieden is laag tot middelhoog te noemen, maar dat betekent niet dat er geen relevante archeologische sporen, met name uit de prehistorie en romeinse tijd, kunnen worden aangetroffen. Daarom is er in het beleid vastgesteld dat bij bodemingrepen die een oppervlak van 2500 m² of groter betreffen, er tenminste een archeologisch bureau- en een booronderzoek moeten worden uitgevoerd.

Monumenten

De terreinen waarvoor de archeologische waarde reeds vaststaat, dit zijn bijvoorbeeld oude kasteelterreinen, historische dorpskernen en archeologische vindplaatsen hebben van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) een monument status gekregen. In figuur 7 zijn de archeologische monumenten weergegeven. Er bevinden zich geen "relevante" monumenten in de buurt van het plangebied. De historische kern van Nijmegen is wel een monument maar die heeft geen directe relatie van het plangebied. In de Ooypolder bevinden zich verder geen monumenten.

Waarnemingen

Er zijn echter geen archeologische waarnemingen die een vergelijkbare landschappelijke ligging hebben als het plangebied (buitendijks).

Recentelijk is een artikel verschenen, waarin vondsten die zijn gedaan bij de monding van 't Meertje in verband worden gebracht met nieuwe inzichten over de loop van de Waal in de Romeinse tijd. 't Meertje wordt als stroompje al genoemd in een schriftelijke bron uit het eind van de 15^e eeuw, maar bestond mogelijk al in de Romeinse tijd. Bij de monding van 't Meertje zijn eind van de 19^e eeuw of begin van de 20^e eeuw twee Romeinse maalstenen gevonden, die ooit per schip vanuit het Duitse achterland naar onze streken zijn vervoerd.

¹ ARCHIS2

² Geraadpleegd via de gemeentelijke website

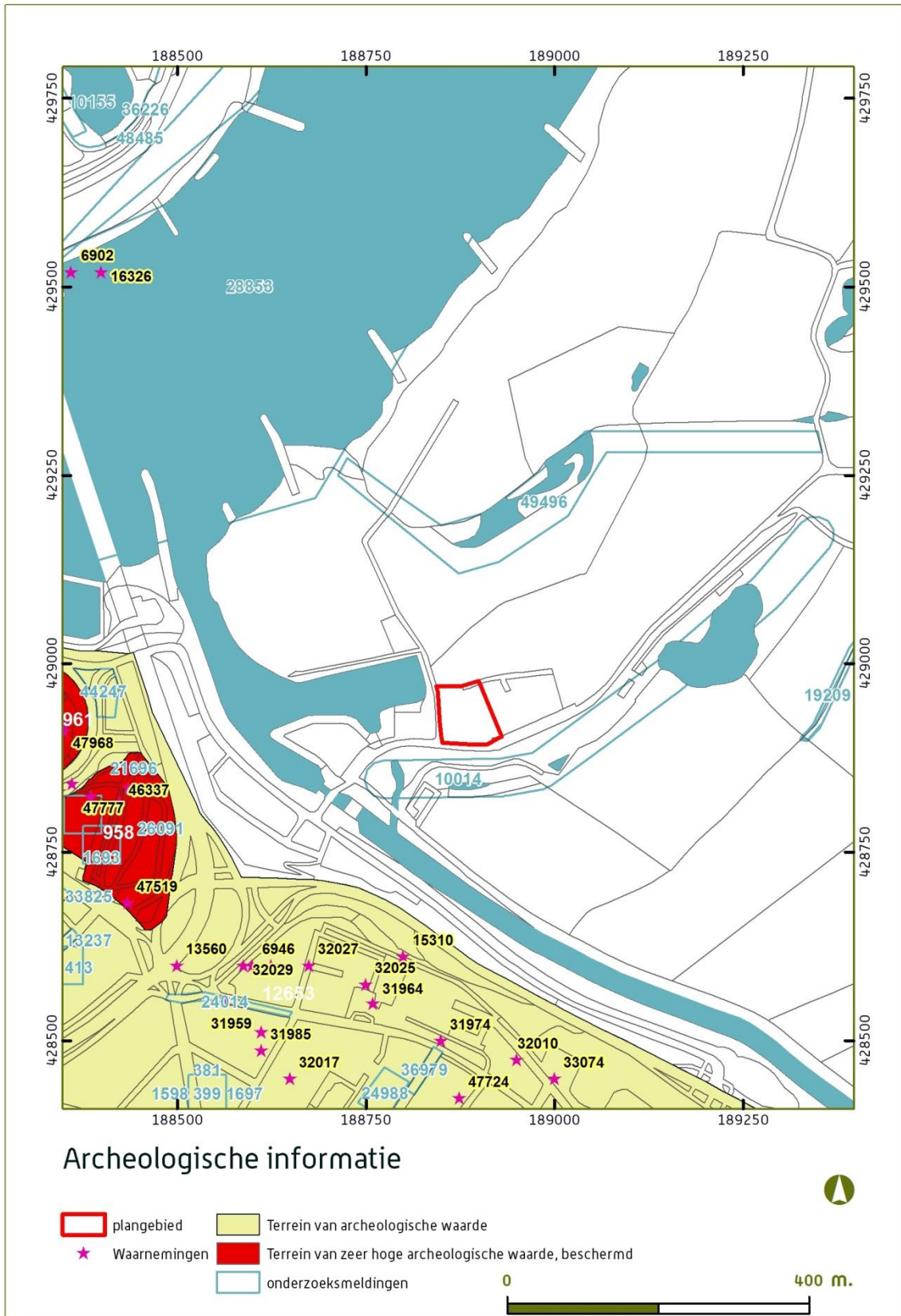
Mogelijk kan ter plekke van 't Meertje een haven uit de Romeinse periode worden verwacht. Nader onderzoek naar een haven uit de Romeinse tijd is van groot belang voor de kennis van de handelsrelaties in de Romeinse tijd³.

Onderzoeken

In de buurt van het plangebied zijn meerdere archeologische onderzoeken gedaan (blauwe omkadering) maar daarbij zijn geen vindplaatsen vastgesteld.

---

³ Bron: website ruimtelijkeplannen.nl van de gemeente Nijmegen.

Figuur 7: Archeologische informatie

4.3 HISTORISCHE SITUATIE

Situatie 1811-1832	Onbebouwd (bosje)
Situatie 1903	Machine fabriek
Datering bebouwing	Oorspronkelijk 1879 maar pas in 1894 verplaatst naar de locatie bij het plangebied

Vanaf de 13^e eeuw werd de Waal bedijkt. Toch stroomde het land achter de dijken nog zeer regelmatig over. De Waalbedding verlegde zich voortdurend waardoor de dijken steeds verlegd moesten worden. Soms brak een dijk door en ontstond er een kolk. De dijk werd dan vervolgens om de kolk aangelegd⁴.

Het plangebied is tot ongeveer 1894 onbebouwd geweest. Op een stadplattegrond uit 1897 is voor het eerst bebouwing op de locatie te zien (figuur 10). Daarvoor was het terrein een bosje (zie figuur 12). Waarom staat er dan het jaartal 1865 op het pand?

Het pand staat in de gemeentelijke monumentenlijst omschreven als locomotievenloods. Toch heeft het pand nooit deze functie gehad. Het is namelijk een oud stationsgebouw. Op 8 augustus 1965 werd de spoorlijn Nijmegen-Kleef geopend. Het was een losstaand spoorlijntje dat nog niet verbonden was aan het landelijke spoorwegennet..

Pas in 1879 werd de spoorlijn verbonden met het landelijke spoorwegennet. Vanaf die tijd kon er ook gereisd worden naar Arnhem, Den Bosch/Tilburg en naar Venlo. Het officiële mooie centrale station werd echter pas in 1894 geopend. Er moesten dus 15 jaar tijdelijk overbruggd worden (de periode tussen 1879 en 1894). Er werd een tijdelijk station gebouwd dat vlak naast het huidige station lag. Een noodstation. Het gebouw was goed uitgerust. In de bestek tekening wordt de bestemming van de ruimtes aangegeven: "kantoren voor plaatskaartjes en telegraaf, de stationschef, een agent, een ontvangen verificateur, den controleur, de ambtenaren. Verder een wachtruimte voor de eerste en de tweede klas en een lokaal voor lijfvisitatie"⁵.

In 1894 werd het noodstation overbodig omdat het nieuwe station gereed was. Twee ondernemers verplaatste het station naar de Ooy en begonnen er een scheepswerf en een metaalfabriek. In een museum in Friesland zijn nog tekeningen in te zien die in de machinefabriek zijn ontworpen⁶. Het betreffen ontwerpen voor sleepkranen die op vrachtschepen gemonteerd konden worden. Wellicht staat het jaartal 1865 op het pand omdat toen de spoorbaan Nijmegen Kleef geopend werd.

Op een kaart uit 1897 zijn twee bijgebouwen te zien. Eén langwerpige bijgebouw bevond zich ten zuiden het hoofdgebouw (tegen de dijk) en een tweede ten noorden van het hoofdpand (figuur 10). Deze beide bijgebouwen zijn er nu niet meer. De huidige bijgebouwen zijn dus van recentere datum dan het hoofdgebouw. Op een kaart uit 1913 zijn de twee bijgebouwen wel weergegeven (figuur 11), maar het westelijke bijgebouw was kleiner van omvang dan tegenwoordig het geval is. Wellicht is het huidige westelijke bijgebouw dus nog jonger dan 1913.

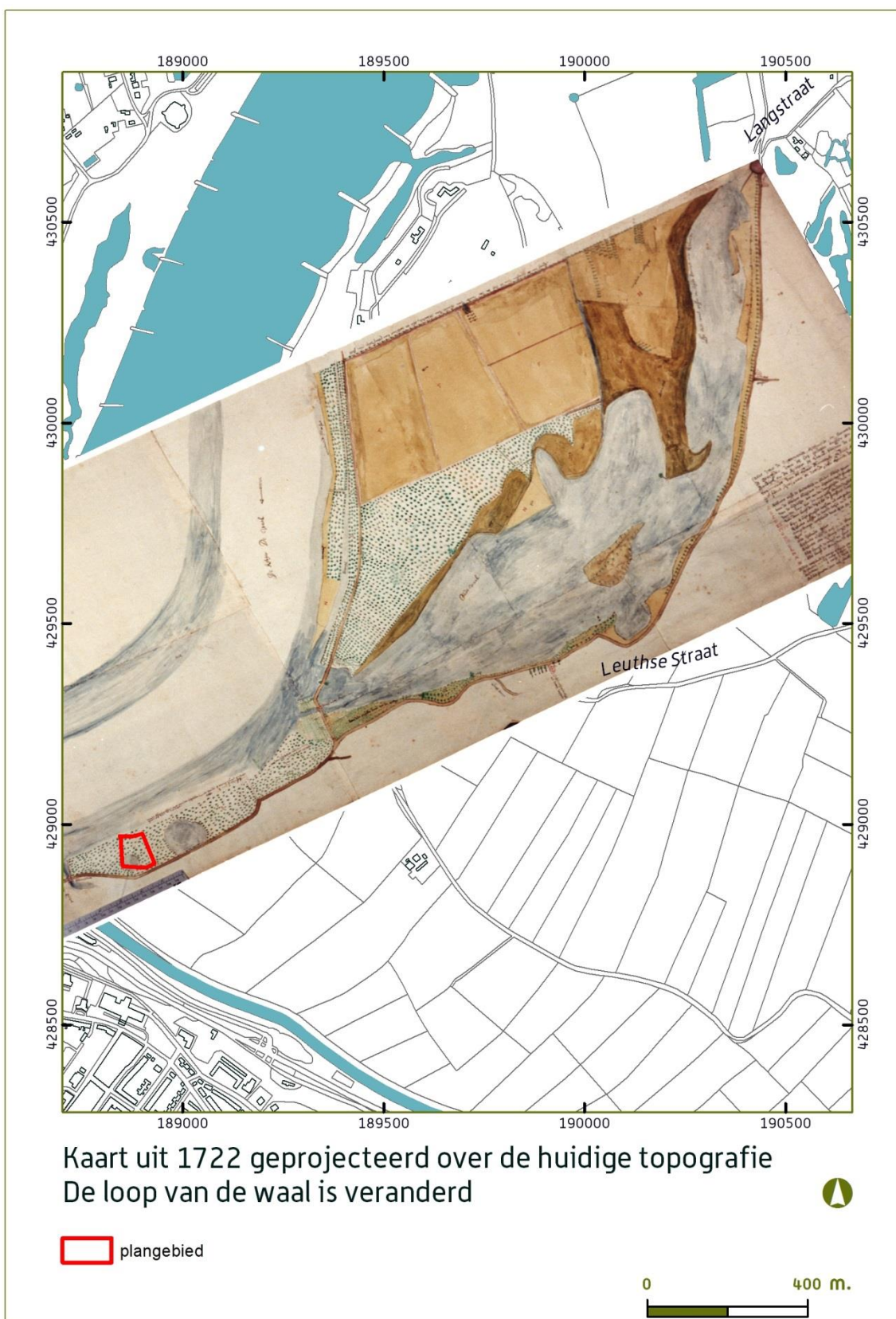
⁴ Eck: Historische atlas van Oijpolder en Duffelt

⁵ "Station tot station, Jos Nouten, in Radboud universiteits blad"

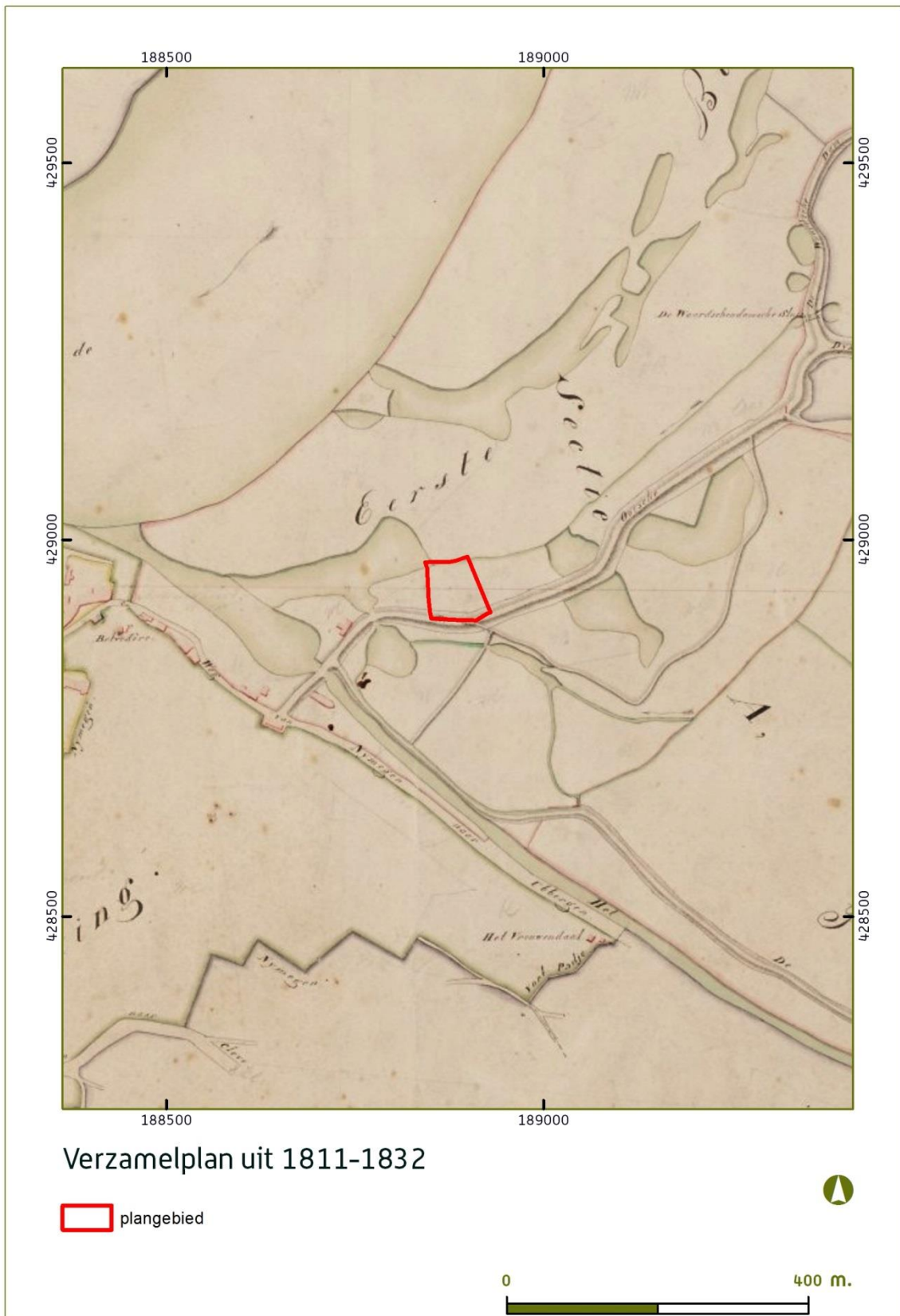
⁶ www.friesscheepvaartmuseum.nl

Het noodstation heeft is zeer interessant omdat het belangrijk is geweest voor de historie van het spoorwegen net van Nijmegen. Het is bijzonder omdat verplaatst is naar een andere locatie.

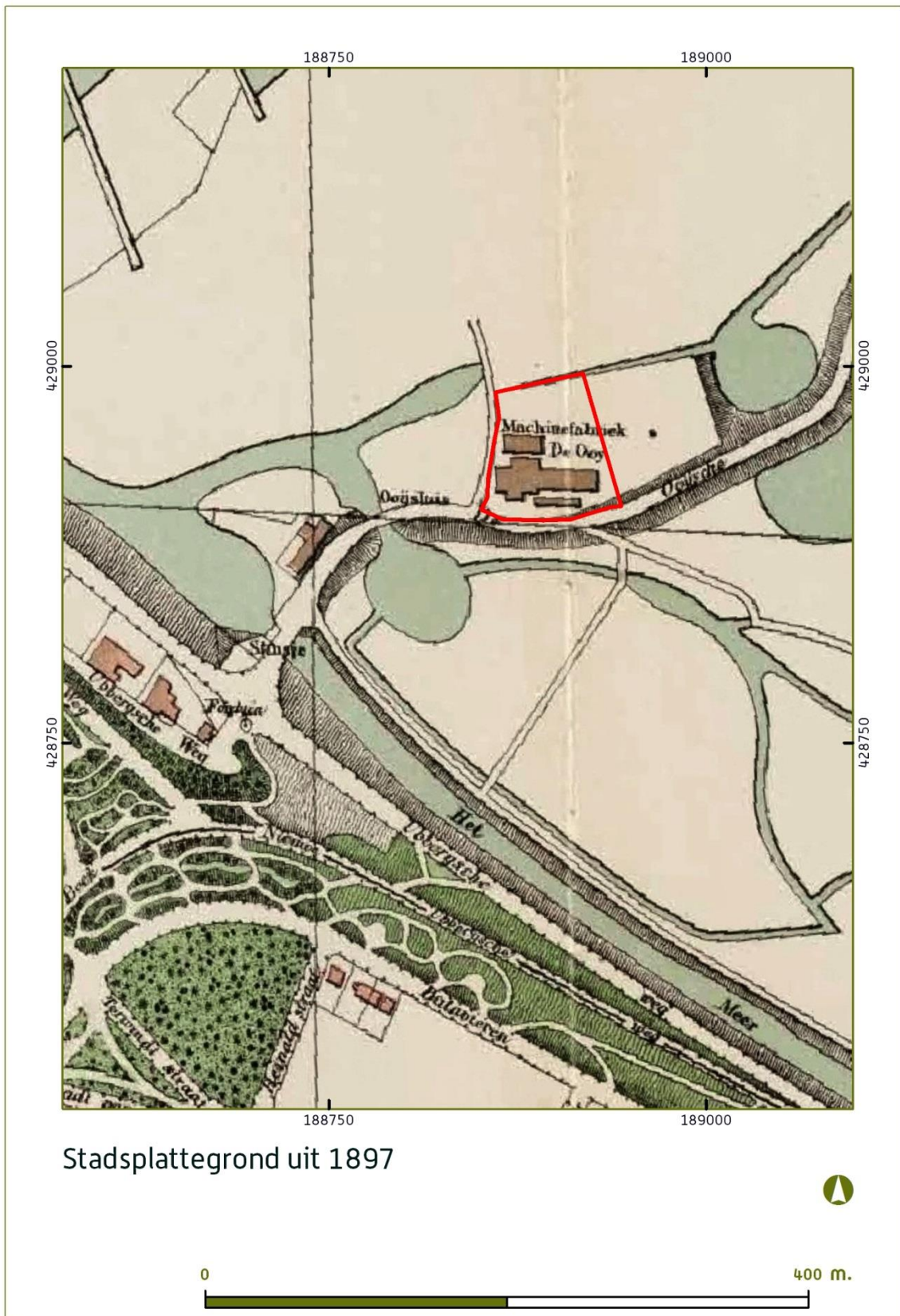

Figuur 8: Kaart uit 1722

Figuur 9: Verzamelplan 1811-1832

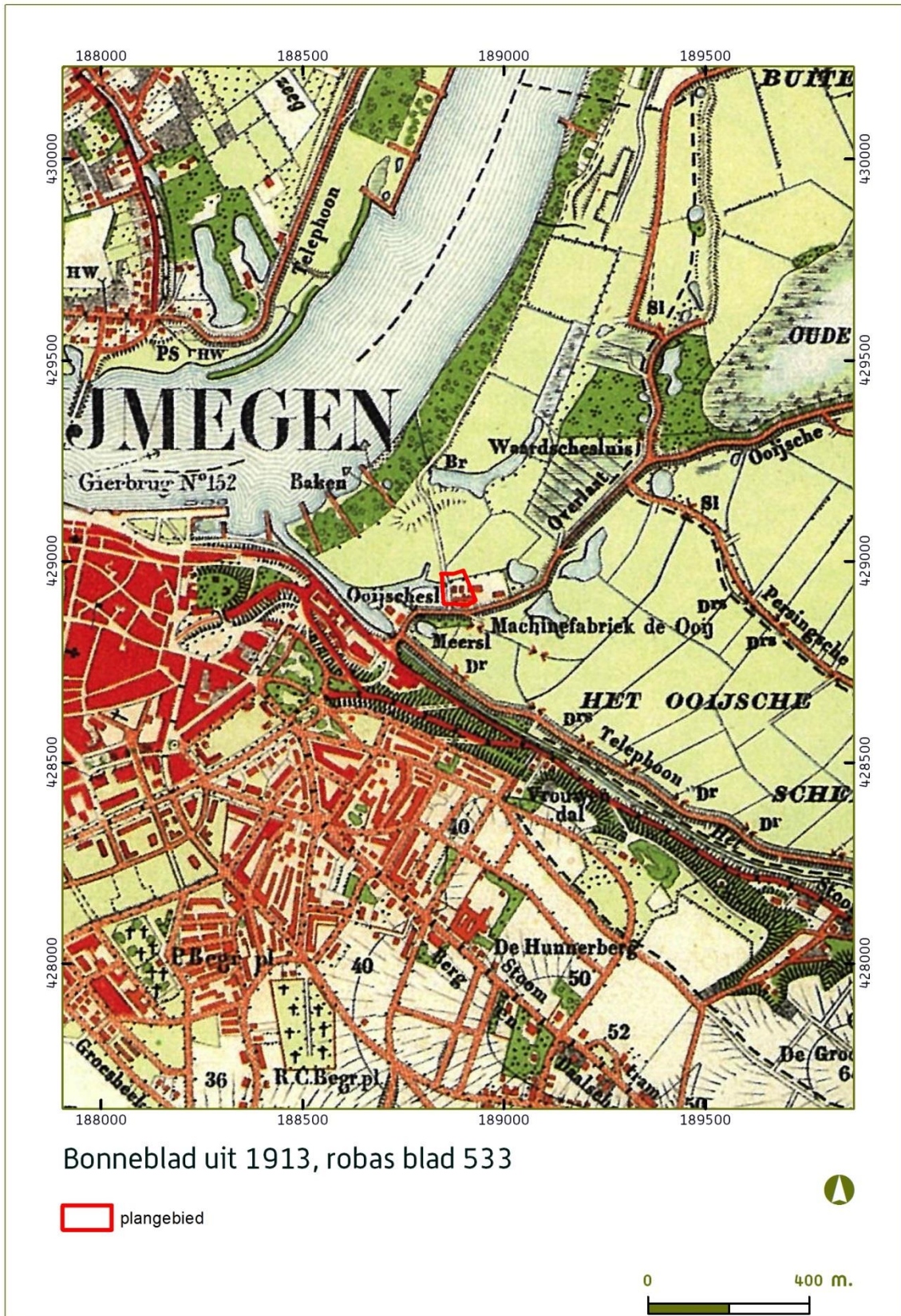

Stadsplattegrond uit 1897

Figuur 10: Stadsplattegrond 1897

Figuur 11: Bonneblad

Figuur 12: Kaart uit 1890, Op deze foto is op de voorgrond de sluis te zien. Daarachter ligt een bosje, waar het plangebied ligt.

5 GESPECIFICEERDE ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Het plangebied ligt buitendijks en is volgens de informatie op de gemeentelijke website in de 19^e eeuw opgehoogd. Er zijn geen waarnemingen of monumenten in de buurt van het plangebied bekend. Het plangebied is tot 1894 onbebouwd geweest en in gebruik geweest als bos. Al met al zou er dus geconcludeerd kunnen worden dat er een lage trefkans op de aanwezigheid van archeologische waarden voor het plangebied geldt. Het plangebied zou tot voor de ophoging ongeschikt zijn als bewoningslocatie omdat het terrein vaak overstromde bij hoge Waalwaterstanden.

Toch zijn er aan de hand van het bureauonderzoek een aantal kanttekeningen te maken die een andere kijk geven op de situatie. Uit een recentelijk werk is bekend dat er op de plek waar het Meertje (een plas die ongeveer 50 meter ten westen van het plangebied ligt) 2 Romeinse maalstenen zijn aangetroffen. Deze vondst staat niet in ARCHIS2 vermeld. Wellicht heeft er in de Romeinse tijd een haven gelegen in de buurt van het meertje. Ten tweede is op een oude kaart uit 1722 te zien dat het plangebied mogelijk dan al is opgehoogd (paragraaf 4.3 & figuur 8), de stippen duiden wellicht op een ophogingspakket dat aangebracht is om de dijk te verstevigen. Dit zou betekenen dat de ophoging al van voor 1722 is, hetgeen het geheel vanuit archeologisch perspectief weer interessanter maakt.

PERIODE	TREFKANS	ARGUMENTATIE
Steentijd (jagers en verzamelaars)	laag	Er zijn geen vondsten in de buurt gedaan die in deze tijd te dateren zijn en bovendien zijn eventuele vondsten/sporen uit deze periode "opgeruimd" door de Waal
Neolithicum-Romeinse tijd	laag tot middelhoog	Het terrein ligt niet gunstig, namelijk in de overstromingsvlakte van de Waal. Er zijn ook geen officiële waarnemingen uit deze periode in de directe omgeving bekend. Toch wordt er in recentelijk werk (ruimtelijkeplannen.nl) vermeld dat er bij de monding van het meertje een aantal romeinse vondsten zijn gedaan die mogelijk samenhangen met een romeinse haven.
Middeleeuwen-Nieuwe Tijd	hoog	Het terrein is vooral vanuit (cultuur)historisch perspectief van belang. Interessant is de vraag hoe oud het ophogingspakket is. Daarnaast heeft het oude station een grote cultuurhistorische waarde.

Tabel 2: Archeologische trefkans uitgesplitst per periode

6 VELDONDERZOEK

Boormethode	Verkennend booronderzoek
Aantal boringen	6
Boorgrid	Regelmatig verspreid
Boorbeschrijving	Conform NEN5104

6.1 ONDERZOEKSMETHODE

Het archeologisch veldonderzoek heeft bestaan uit een veldinspectie en een verkennend booronderzoek. Het voornaamste doel was om te kijken wat de dikte van het ophogingspakket was en of er onder het ophogingspakket nog bodemlagen aanwezig waren die vanuit archeologisch perspectief interessant zouden kunnen zijn. Daarnaast is er gekeken of er in het ophogingspakket archeologische indicatoren aanwezig waren.

De boringen zijn geplaatst door Envita Nijmegen BV. De boorbeschrijving is uitgevoerd door Caroline Helmich van de firma Vergeten Landschap.

De bodemopbouw is beschreven conform de NEN5104. Het boorgrid is door middel van "uitstappen" uitgezet, waarna de boorpunten met een GPS zijn ingemeten (onnauwkeurigheid maximaal 1 m). De ligging van de boorpunten is weergegeven in figuur 14 en de boorstaten in bijlage 1.

6.2 RESULTATEN

Veldinspectie	Geen vondsten
Type sediment	Opgebracht zand
Bodem	verstoord
Indicatoren	Mogelijk een oude baksteen in boring 6 op 2.8 m - mv

Veldinspectie

Het terrein was dermate dicht begroeid dat de vondstzichtbaarheid aan de oppervlakte zeer laag was. Er zijn geen vondsten aan het maaiveld aangetroffen.

Reliëf

Het terrein bevindt zich op ongeveer 14 m boven NAP. Boring 6 ligt direct achter een bijgebouw. Het maaiveld was ter hoogte van deze boring ongeveer 2 meter lager dan bij de overige boringen.

Sediment

De bodemopbouw was vrijwel overal gelijk. De bovenste 50 cm waren verstoord en rijk aan puin. Daaronder bevond zich een meer dan 3 meter dik ophogingspakket bestaande uit grof geel zand (zie figuur 13). Op ongeveer 2,5 meter onder het maaiveld bevond zich grond- of hangwater (vermoedelijk hangwater). Het boorgat stroomde daardoor snel dicht met zand.

Het opgebrachte zand is zeer grof, het is oorspronkelijk beddingzand geweest.

Boring 6 lag veel lager. Het ophogingspakket was ter hoogte van deze boring dan ook minder dik (in totaal 170 cm). Het ophogingspakket rustte op een pakket matig siltige klei. Er werd geen oude bodem in dit kleipakket aangetroffen. Het kleipakket was compact en oogde natuurlijk. De kleiafzettingen behoren geologisch gezien tot de Formatie van Echteld.

Bodemopbouw

De bodem is zoals verwacht geheel verstoord. De bouwvoor is puin en kolengruishoudend en ligt met een scherpe overgang op het gele ophogingszand.

Archeologische indicatoren

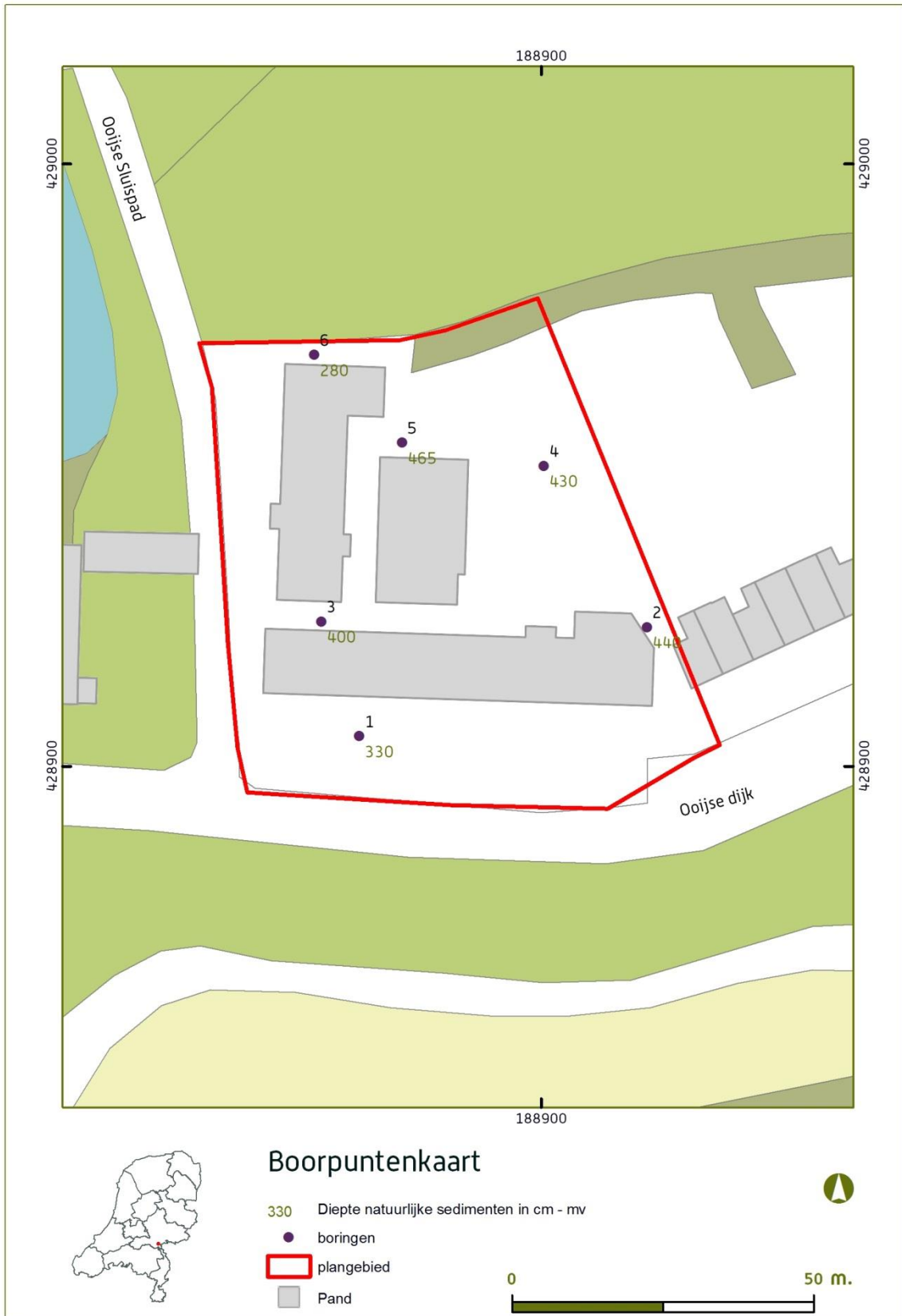
Ter hoogte van boring 6 is op een diepte van 280 cm onder maaiveld een fragment baksteen aangetroffen. Opvallend was dat het bovenliggende pakket natuurlijk oogde. Dat zou kunnen betekenen dat de baksteen oud is (Middeleeuws of Romeins). Maar er is ook een grote kans dat de baksteen bij de bouw van het bijgebouw in de grond terecht is gekomen. Wellicht is de afdekkende en natuurlijk ogende komklei dan toch van elders afgegraven en opgebracht. Hoe dan ook, het fragment lag zo diep (8.45 + NAP) dat de bodemlaag hoogstwaarschijnlijk in de toekomst toch niet geroerd gaat worden. De laag bevindt zich ook onder grond/hangwater.

Figuur 13: Opgeboord sediment. Het gele zandpakket is meer dan 3 meter dik

Interpretatie

De bodem is antropogeen opgehoogd. Het ophogingspakket is zeer dik, namelijk ongeveer 4,5 meter. Er zijn geen archeologische indicatoren in het ophogingspakket aangetroffen waardoor het niet goed mogelijk was om het pakket te dateren. De bovengrond is sterk puinhoudend. Ter hoogte van boring 6 is de boring tot 6.25 m + NAP doorgezet. In deze diepe boring zijn geen oude bouwvoren of begraven A-horizonten aangetroffen. De overige boringen konden niet zo diep worden doorgezet. Als er al archeologische waarden in de ondergrond aanwezig zouden zijn (wellicht op 8.45 m + NAP?) dan zijn ze goed beschermd door het ophogingspakket. Ze zullen waarschijnlijk niet verstoord gaan worden tijdens de graafwerkzaamheden.

Figuur 14: Boorpuntenkaart

---

7 CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

Op basis van het bureauonderzoek was er een lage tot middelhoge trefkans op de aanwezigheid van archeologische waarden voor het plangebied opgesteld. Vanuit cultuurhistorische oogpunt geldt echter een hoge waarde vanwege de oude panden op het terrein en de ligging tussen de oude banddijk en de Ooyse dijk.

Het booronderzoek heeft aangetoond dat het terrein sterk is opgehoogd. Er is niet precies duidelijk geworden wanneer het terrein is opgehoogd. De natuurlijke afzettingen bevinden zich onder het grondwater op een diepte van ongeveer 9.40 m + NAP, dat is ongeveer 4 meter onder het huidige maaiveld niveau. Ter hoogte van boring 6 is op een diepte van ongeveer 8.45 m + NAP een baksteen aangetroffen, 2,8 m onder maaiveld (onder grondwater). De baksteen leek ingebed te liggen in een pakket natuurlijke komklei. Dat zou betekenen dat de baksteen al oud is (Middeleeuwen/Romeins). Toch mag er niet uitgesloten worden dat het kleipakket dat op de baksteen lag toch recentelijk door mensen is opgebracht (hoewel het dus natuurlijk oogde) en dat het daarmee dus helemaal niet zo oud is. Hoe dan ook, de bodemlaag waarin de baksteen zich bevond ligt zo diep dat het hoogstwaarschijnlijk niet verstoord gaat worden bij de toekomstige graafwerkzaamheden ten behoeve van de nieuwbouw.

- **Wat is de fysiek landschappelijke ligging van de locatie?**
Het plangebied bevindt zich op een relatief hoog deel van de uiterwaarden van de Waal. De hoge ligging wordt veroorzaakt door een dik pakket opgebracht zand.
- **Hoe is de bodemopbouw in het plangebied?**
Er is geen sprake van een natuurlijke bodem. De bouwvoor bestaat uit een ca. 50 cm dik puinhoudend pakket dat rust op een dik pakket opgebracht grof geel zand.
- **Zijn er archeologische waarden te verwachten in het plangebied?**
Als er archeologische waarden aanwezig zijn dan bevinden die zich in de natuurlijke afzettingen. De kans op de aanwezigheid van archeologische waarden is niet groot omdat het terrein vermoedelijk zeer regelmatig overstroomde en daarmee dus van oorsprong niet geschikt was als bewoningslocatie.
- **Wat is de diepteligging van eventueel aanwezige archeologische resten?**
Mogelijke archeologische resten kunnen zich op een diepte van 9.40 m tov NAP of bevinden.
- **Wat is de archeologische verwachting van het terrein en wordt deze verwachting ook onderschreven door de resultaten van het booronderzoek?**
De hoge cultuurhistorische waarde blijft uiteraard gehandhaafd, maar vanuit archeologisch opzicht is het terrein minder interessant vanwege het dikke ophogingspakket. Eventueel aanwezige waarden zullen hoogstwaarschijnlijk niet verstoord gaan worden, omdat deze zich ongeveer 4 tot 5 meter onder het huidige maaiveld bevinden.
- **Zijn er archeologisch indicatoren aangetroffen en zo ja, op welke diepte bevinden deze zich?**
Op een diepte van 8.45 m + NAP is een fragment baksteen gevonden waarvan de context niet geheel duidelijk is geworden.

- In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen graafwerkzaamheden?
De voorgenomen graafwerkzaamheden vormen alleen een bedreiging als ze dieper reiken dan het opgebrachte zandpakket (zie figuur 14 voor de dikte van het zandpakket)

---

8 SELECTIEADVIES

Vergeten landschap acht een vervolgonderzoek alleen noodzakelijk als de graafwerkzaamheden dieper reiken dan het opgebrachte pakket. In figuur 14 is weergegeven op welke diepte de natuurlijke afzettingen zich bevinden (top ca. 9.40 m + NAP).

Hoewel het onderzoek zeer zorgvuldig is uitgevoerd kan nooit met honderd procent zekerheid vastgesteld worden dat er géén sprake is van een archeologische vindplaats. Het booronderzoek betreft slechts een steekproef. Er bestaat immers een kans dat er net naast een site is geboord. Mochten er tijdens de eventuele graafwerkzaamheden toch archeologische waarden worden aangetroffen, dan is men verplicht om dit te melden. Men kan zich hiervoor wenden tot de gemeente Nijmegen.

---

9 BRONNEN

Bakker, H. de & J. Schelling, 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland*, Wageningen.

Berendsen, H.J.A., 2008a: *Landschappelijk Nederland*, Assen.

Berendsen, H.J.A., 2008b: *De vorming van het land*, Assen.

Berendsen H.J.A. en E. Stouthamer, 2001: *Paleogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*, Assen.

Eck, J. van, *Historische atlas van Ooijpolder & Duffelt, een rivierengebied in woord en beeld*, Leuth.

Mulder, de. E.F.J., M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*, Groningen/Houten.

Nederlands Centrum van Normalisatie, 1989: *Classificatie van onverharde grondmonsters. NEN 5104*. Delft.

Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB), 2008: *Leidraad beekdalen in Pleistoceen Nederland. Versie 1.0.*, Gouda

Spoorlijn Nijmegen - Kleve 125 jaar", speciaalnummer 80-1 van St.Rail Publicaties

Spoortochten langs oude en nieuwe N.S. stations, deel Utrecht -Gelderland

Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB), 2010: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie*, versie 3.2., Gouda.

WEBSITES

ARCHIS2: www.archis.archis2.nl

BODEMLOKET, 2010: www.bodemloket.nl

BAG-viewer: pdok.nl/bagviewer/

BING (satellietbeeld): www.bing.com/maps/

Historische atlas van Nijmegen: kaart.nijmegen.nl/historie

Historische waterkaart uit 1722: www.wildernis.eu (kaartenkamer)

Kennisinfrastructuur Cultuurhistorie: www.kich.nl

Ooijse Sluispad 2 te Nijmegen

Ruimtelijke plannen: www.ruimtelijkeplannen.nl

Regionaal archief nijmegen: www.nijmegen.nl/archief

TOP 10 kaart: www.kadaster.nl

VERKLARENDE WOORDENLIJST

AHN	- Actueel Hoogtebestand Nederland
AMK	- Archeologische Monumenten Kaart
Archis	- Archeologische Database van Nederland
CAA	- Centraal Archeologisch Archief
CMA	- Centraal Monumenten Archief
DINO	- Data en Informatie van de Nederlandse Ondergrond
IKAW	- Indicatieve Kaart Archeologische Waarden
KICH	- KennisInfrastructuur CultuurHistorie
NUMIS	- Digitale muntvondstendatabase

BIJLAGE 1: LEGENDA EN BOORSTEN

BOORSTATEN

LEGENDA

ZAND	
zs1	
zs2	
zs3	
zk	

Zand, zwak siltig
Zand, matig siltig
Zand, sterk siltig
Zand, kleiig

KLEI	
ks1	
ks2	
ks3	
ks4	
kz1	
kz2	
kz3	

Klei, zwak siltig
Klei, matig siltig
Klei, sterk siltig
Klei, uiterst siltig
Klei, zwak zandig
Kei, sterk zandig
Klei, uiterst zandig

VEEN	
v	
vk1	
vk3	
vz1	
vz2	

Veen, mineraalarm
Veen zwak kleiig
Veen, sterk kleiig
Veen zwak zandig
Veen, matig zandig

LEEM	
lz1	
lz3	

Leem, zwak zandig
Leem, sterk zandig

GRIND	
gs	
gz1	
gz2	
gz3	

Grind, siltig
Grind, zwak zandig
Grind, sterk zandig
Grind, uiterst zandig

GROFHEID VAN HET ZAND

1 uiterst fijn
2 zeer fijn
3 matig fijn
4 matig grof
5 zeer grof
6 uiterst grof

BIJMENGING

Fe IJzer
Mn Mangaan
BK Baksteen
KER Keramiek
Fos Fosfaat
HK Houtskool

MATE VAN VOORKOMEN

1 Weinig
2 Matig
3 Veel
sp Klein spoortje/fragmentje

KLEUR

Gr Grijs
Br Bruin
Or Oranje
Ge Geel
Gr Groen
BL Blauw
l licht
d Donker
Zw Zwart

HUMUS

H1 Zwak humeus
H2 Sterk humeus
H3 Uiterst humeus

BOORSTATEN

60262

Ooyse Sluispad 2 te Nijmegen

Opmerking

Hoogte op basis van AHN2, boringen geplaatst met Edelman handboor (7 cm), onder het (hang)water met een guts

hangwater op ca 100.59 m + NAP

BORING 1

BESCHRIJVING

188869-428905, 14,07 m + NAP

0-50

z4s2, h2, zwak grindig, Br, zwak puinhoudend, matig koolhoudend, donkerbruin

50-330

z5s1, sterk grindig, lIGe

330-350

Ks2, Gr

Interpretatie

330 cm opgebracht grof zand op komklei

BOORSTATEN

BORING 2

BESCHRIJVING

188917-428923, 14,43 m + NAP

0-50

z4s2, h2, zwak grindig, dBr, zwak puinhoudend, matig koolhoudend, donkerbruin

50-440

z5s1, sterk grindig, liGe

440-450

Ks2, Gr (onderin guts)

Interpretatie

440 cm opgebracht grof zand op komklei

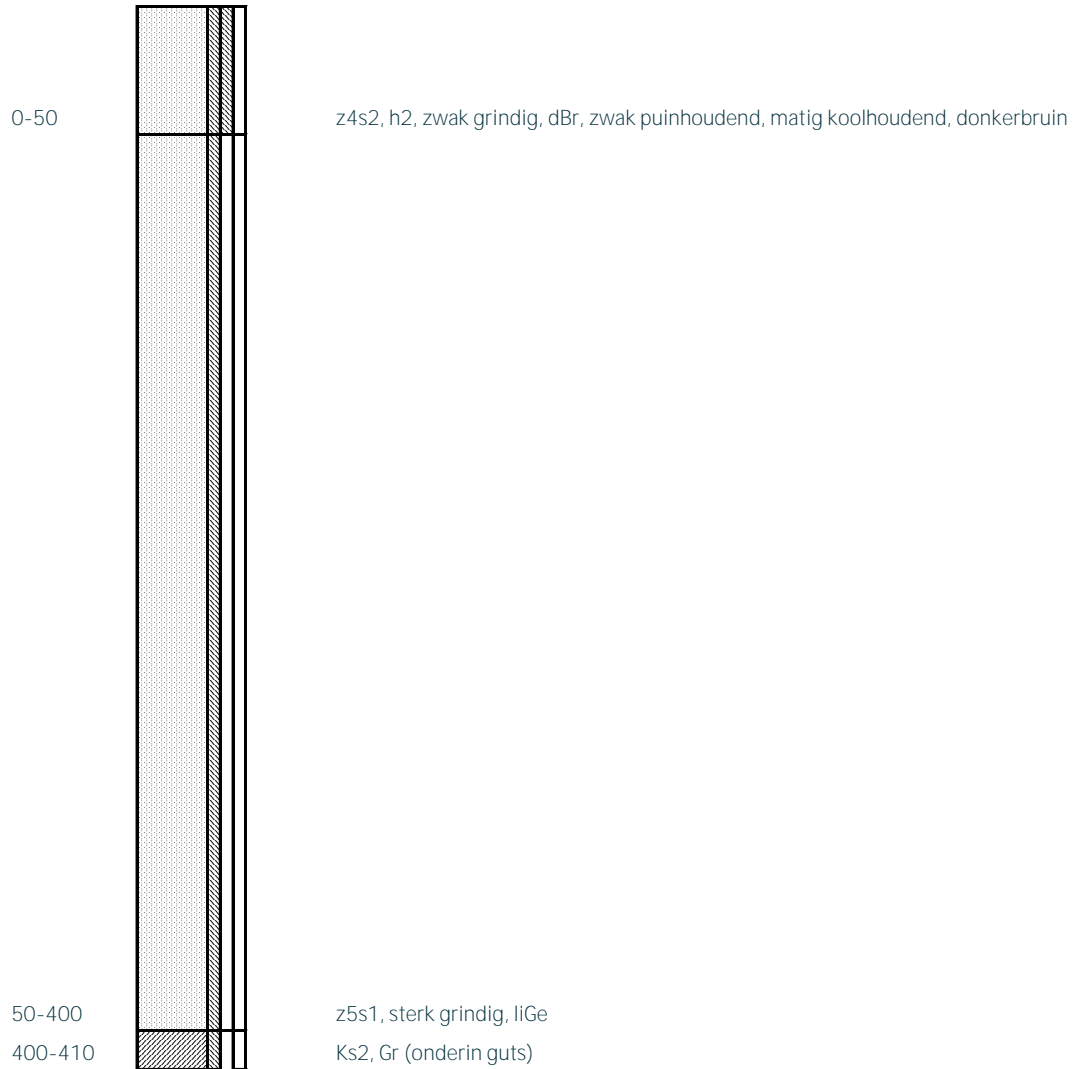

BOORSTATEN

BORING 3

BESCHRIJVING

188863-428924, 15,12 m + NAP

Interpretatie

400 cm opgebracht grof zand op komklei

BOORSTATEN

BORING 4

BESCHRIJVING

188900-428950, 14,03 m + NAP

0-60

z4s2, h2, zwak grindig, dBr, zwak puinhoudend, matig koolhoudend, donkerbruin

60-90

Volledig kolengruis

90-430

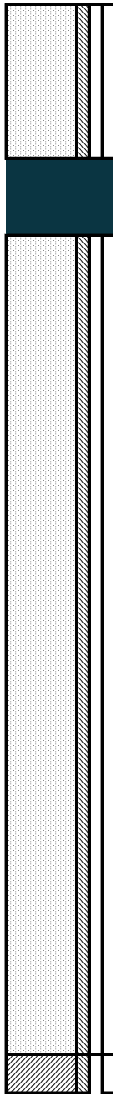
z5s1, sterk grindig, II Ge

430-440

Ks2, Gr (onderin guts)

Interpretatie

430 cm opgebracht grof zand op komklei

BOORSTATEN

BORING 5

BESCHRIJVING

188876-428953, 13,94 m + NAP

0-30

z4s2, h2, zwak grindig, dBr, zwak puinhoudend, matig koolhoudend, donkerbruin

30-60

Volledig kolengruis

60-465

z5s1, sterk grindig, liGe

465-470

Ks2, Gr (onderin guts)

Interpretatie

430 cm opgebracht grof zand op komklei

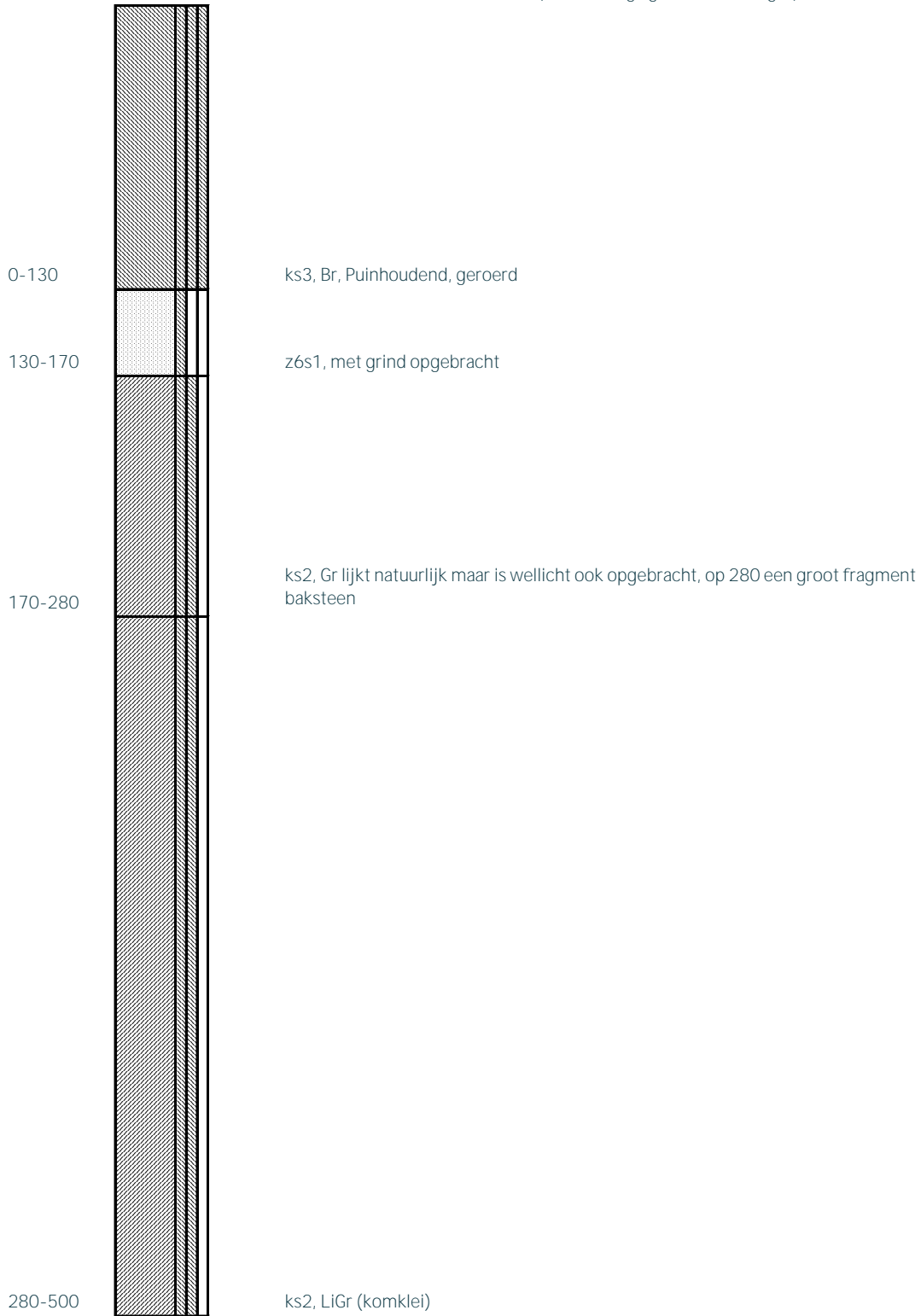

BOORSTATEN

BORING 6

BESCHRIJVING

188862-42896, 11,25 m + NAP (deze boring ligt dus ca. 2m lager)

Interpretatie

280 cm opgebracht materiaal

